

COMENTARI=

En l'aniversari de la mort del bisbe Torras i bages.

Avui aniversari d'ella traspàs^{ta} edà del doctor Torras, vull escriure el que jo vaig presenciar de la mort del bisbe de Vic, perque es vegi com moren els sants.

Abans de parlar de la seva mort vull fer constar, perque n'hi ha molts testimonis, que vaig tenir-ne una clara premonició mig any abans. A mitjans d'estiu de l'any 1915 vaig veure en somni el solemne enterrament del bisbe Torras. Això no tindria res de particular, però hi havia un detall colpidor en aquesta visió de l'enterrament: feia una tramontana violenta i freda. Cal tenir en compte que la tramuntana no visita amb gaire freqüència la Plana de Vic. Un quant temps després, cap a la tardor, un dia el doctor Torras es va empionar. Parlant a "Catalunya Vella", de la salut del bisbe, el Sr. Ramón Bach, va dir somrient: No li passarà res al bisbe. En Brunet va somiar que el dia que enterrin al Dr. Torras ferà molt fred i tramuntana.

El Dr. Torras va morir el dia 7 de febrer. L'endemà va ploure. El dia 9 el temps es va esbargir. En la nit del 9 al 10 va caure una nevada als voltants de

Vic. El dia 10, a l' hora de l' enterrament, feia una tramuntana glacial molt forta i el cel era serenissim. L' enterrament i el temps eren tal com els havia vist en somni. Com que, gràcies a Déu, no tinc manies, no preveo~~s~~ treure conseqüències transcendental d'aquest fenòmen, però sí que vull fer constar que un somni semblant va anunciar-me la mort del meu pare. Vuit dies abans que el meu pare morís quasi sobtadament vaig somiar que l'anàvem a enterrar i que plovía molt al passeig del cementiri de Vich durant l'enterrament. ~~que plovía~~ La realitat es va ajustar completament al somni. En els dos casos, sembla que el detall metereològic vulgui servir de testimoniatge a la veracitat de somni premonitiu.

X

X

X

Cap al migdia del dia 7 vaig entrar a la secretaria del Museu Episcopal a veura mossén Gudiol per a saber notícies de l'estat del Dr. Torras. Alhora d'anar a dinar, Mn. Gudiol no va creure prudent passar per l'interior del Palau, com acostumávem en sortir del Museu. La sortuda del Museu per la seva escala pròpia tenia l'inconvenient que no permetia tancar el que en deiem "la reixa dels lleons," una reixa de ferro que es barra per l'interior del Palau, si-

tuada sota un quadro de Lleó XIII voltat de lleons. Aquesta reixa fou col·locada després del robatori del Museu. Em va dir que si a la tarda volia saber notícies, ell seria a la Biblioteca, o que passaria per la porta del Museu i la deixaria ajustada. A les tres de la tarda ja vaig trobar-lo a la Biblioteca, a la seva taula, treballant sol en aquelles grans naus on sovint se'n glaçava l'aigua del càntir. Les notícies del bisbe eren dolentes. Em va explicar que, a les vuit del matí, el Dr. Torras havia dictat un "post scriptum" a la seva famosa pastoral "La Ciència del patir," i que en ell s'acomiadava de la diòcesi recordant que el sepulcre és el veritable símbol de la Ciència del patir, que el que cal és salvar l'ànima i que Jesucrist "no ha vingut al món a fer intelectuals, sino a fer homes pràcticament virtuosos." Em va dir que el moribund havia signat el document amb un gargot i que el Dr. Dachs havia promés que aquest original passaria a les col·leccions del Museu. Em va dir també Mn. Gudiol que el bisbe s'estava "morint de pontifical," i que en veure'l finar tan solemnement havia pensat en un retaule del Museu on hi ha un sant bisbe malalt dintre el llit, amb la capa pluvial i la mitra posada. Després de dir-me que l'agonia del Dr. Torras encara duraria algunes hores i que en sortir de la Biblioteca visitaria altra vegada el malalt, va demanar-me que l'ajudés a corregir unes proves d'imprenta cotejant un manuscrit. Es l'últim servei que vaig prestar-li. acabada la feina de correcció, com veies

que jo tenia fred,tot tractant-me de fredolic,em va dir que podia anar a la secció
cretaria del Museu a encendre l'estufa. En aquella casa ja se sabia que els
únics que no tenien mai fred i que podien treballar sense foc eren el bisbe i
Mn. Gudiol. Quan m'estava al Museu havia encés centenar de vegades aquella
estufa. Aqueell dia fou la darrera.Vaig constatar que passava una altra ton-
gada de cremar desferres de les golfes del Museu.Com que la estufa feia molt
fum,vaig obrir les finestres. Llavors vaig adonar-me que hi havia un cert tràfeg
a l'escala del Palau i que en pujar algú,el porter ja obria per evitar que ~~que~~
toquessin la campana. Vaig veure pujar a quatre gambades un patge del bisbe amb
una ampolla a la mà que segurament era una medicina. No m'havia fixat mai com
aqueell dia en aquell " Pax vobis" que hi ha gravat sobre el cancell en lletres
romanes correctíssimes. Em semblava sentir el bisbe Torras dient,des de el
peu de l'altar,amb el seu accent lleugerament papissot: " Pax vobis." Jo estava ~~me~~
molt nerviós. Era absurd que al primer pis d'aquella casa passés un fet tan im-
portant i que jo no el pogués veure. Instintivament vaig agafar la clau del pis
~~del pis~~ del Palau Episcopal,i sense dir res a Mn. Gudiol baix baixar cap al pm
primer pis i vaig pbrir la porta. En aquells corredors, on el bisbe Morgades havia
 fet posar lla col·lecció de fotografies del monestir de Ripoll abans d'esser

restaurat, ja sabia que no podia trobar-hi ningú. Vaig arribar fins a l'antsala del menjador. D'es d'allí podia veure els qui anaven o venien de la cambra del bisbe. Veient que ningú no em deia res, vaig entrar al saló del Via Crucis, un saló molt segle XIX, amb cortinatges molt "tupids" als balcons i una mitja llum d'oratori. Des d'una porta del saló es veia, al fons, un extrem de la cambra del bisbe i els seus familiars agenollats. Se sentia el ritme d'un prec com de lletanies. Em vaig quedar allà com un estaquirot sense gosar tirar avant i enrera. En aquell moment va passar el canonge Dr. Dachs, secretari del bisbe, i constatant que em tolerava en aquell lloc, valint-me de la seva autoritat i aprovació tòcita, vaig seguir-lo. Al cap d'un moment em trovabava agenollat a la cambra del malalt sobre el tapis de sol que entrava pel balcó del jardí. Els familiars i el personal de secretaria deien les lletanies. El Bisbe havia entrat a l'agonia. Agenollat com m'estava, només li veia les fosses del nas, aquelles celles d'espessor de bardissa i la mà dreta que de tant en tant feia senyal al que dirigia les oracions d'anar més poc a poc. El bisbe anava contestant clarament. La ronquera no ofegava la veu del malalt. Vaig sentir recitar el salm "Miserere", que feia un efecte terrible.

Quan ens varem alçar vaig veure-li la cara. No estava gens desfigurat. A

la capçalera del llit, l'assistien els seus familiars i un Pare de Sant Camil. El malalt tebia damunt del pit una estola morada. A la espona dreta del llit, sobre un tauleta, hi havia una imatge, potser d'un metre d'alçada i, pel que em recordo, semblava una obra sense estil de començaments del segle XIX. L'estàtua representava un frare dominic. Em vaig pensar que era Sant Tomás d'Aquino. Després algú em va dir que representava Sant Vicens Ferrer, però no ho he comprovat. El que sé és que el bisbe Torras, cada dia, abans de ficar-se al llit, penjava els rosaris a la mà d'aquest sant, però jo no els hi vaig veure, per que segurament els tenia el malalt. Al peu de l'estàtua hi havia un cap de mort de dehò. Cada dia el bisbe posava el solideu sobre aquest crani, i jo encara li vaig veure. La cambra tenia un aire molt familiar. A les parets hi havia alguns quadros amb títols acadèmics i retrats de família i retrats de famílies, matrimonis, crieratures i vells i alguns nens i nenes vestits de primera Comunió.

El sol seny n'havia anat, però jo m'havia quedat palplantat al peu del balcó. Al cap d'una estona em vaig anar acostant fins als peus del llit. Semblava que el bisbe patia molt. De tant en tant, feia una extremitud i obria i tancava les canes ràpidament en un moviment de tisora. No sé com m'ho vaig fer, però em

em vaig trobar a l'espona dreta del malalt, on en aquell moment no hi havia ningú més. Veient que se li acostava algú, va treure la mà. Fent la genuflexió amb un genoll vaig besarr-li l'anell, i atenint-me al costit que ell havia introduït a Vich en trobar algú pel carrer, vaig dir: "Ave Maria Puríssima." En sentir que deia: "Sens pecat fou concebuda," vaig reveure l'escena d'una vegada que eb trobar-lo amb un ~~m~~eu company al carrer del Cloquer, el meu amic va respondre: "Sens pecat fou concebida," i el bisbe va rectificar dient: "concebuda." Devia veure-s'hi molt pocsense ulleres, però encara em va coneixer, i amb aquell accent seu, una mica papissot, va dir-me:

- "Etz en Manel?"

Vaig fer o vaig dir, que sí. Llavors va dir-me:

- "Sigues bona mamyó, i encomana'm a Déu".

I aquella mà mig morta, després de dibuixar una benedicció, va caure sobre el llit.

Atenent a una indicació del Pare Camil que hi havia a l'altre espona vaig ajudar al malalt a amagar el braç dintre el llit. Després vaig arranjar la gira del llençol. En aquest moment, el Dr. Torras va fer una altra extremitat, i jo vaig desapareixer de puntetes, tornant-me al peu del balcó.

Al cap d'una estona, veient que eren molts els qui entraven a la cambra, jo vaig sortir-ne. Al saló del Via Crucis hi havia un grup de canonges. Al passadís de les vidrieres de color vaig trobar tres ciutadans desconeguts que anaven avançant cautelosament. Em van demanar si el bisbe era viu i "si deixaven entrar." Els vaig indicar el camí i reculant després una mica vaig veure que havien travessat l'antesala del menjador i que entraven al saló del Via Crucis. Al saló d'espera en trobava dos més que anaven entrant furtivament, i també vaig guiar-los. El cancell era obert i el porter no hi era. Al llindar de la porta hi havia dos compàtificis aturats. Entenent el que volien dir-me amb aquella mirada vaig fer un gest invitant a entrar, com si jo fos l'amo. Em feia gràcia que la porta fos oberta i el porter no hi fos, però oberta vaig deixar-la, pensant que si el bisbe es moria de pontifical era naturalíssim que celebrés el seu traspàs en públic. Si el Dr. Torras havia volgut que tots els seus familiars i el personal de la secretariá assistissin a les cerimonies del Viàtic i l'Extremaunció, posaltres, aquells ciutadans que anaven entrant i jo que en sortia, representavem el poble.

Al capdevall del primer tram de l'escala del palau Episcopal hi havia un grup que en arribar jo es va obrir envoltant-me. Vaig explicar el que haviaie

~~bend~~ vist. Mentre jo parlava, dos compàrrics es desprengueren del grup escala amunt.

- Mira aquells- va dir un. ~~altres ciutadans~~ però aquest fou retingut per un altre ciutadà, dient:

- Es impossible que hi pugem tots plegats. Esperem i ja veurem què diuen.

Al pati del palau hi havia més grups, i encara més a la plaça de la Seu.

Vaig circular molta estona entre els grups escoltant comentaris. Tothom s'adonava que l'home que s'estava morint era més que un bisbe: era un patriarca, un sant, un pare de la pàtria. Els grups anaven augmentant. Tota la ciutat sabia que el Bisbe agonitzava. Tot voltant per aquella plaça magnificament empedrada a despeses del Bisbe Torras, em varen aturar dos homes per donar-me les gràcies per havem pogut entrar a la cambra del malalt. Encara no els coneix.

Per a defensar-me del fred vaig anar-me'n a donar un volt passant per la Rambla de Montsada, des d'on es veuen els finestrals del claustre de la Seu i el jardí del bisbe. Hi havia llum a la cambra del Dr. Torras. En entrar al carrer de Santa Maria vaig sentir la batallada d'una campana de la Seu i immediatament les campanes es van posar a tocar a morts. No hi havia dubte, era el toc solemne: el bisbe era mort. Em vaig posar a córrer. En arribar a la porta del

Palau episcopal vaig veure tot de gent, els homes amb el cap descobert. El bisbe havia mort cinc minuts abans de les vuit. Al cap d'una estona per tots els carrers que donen a la plaça de la Catedral anava arribant gent. Les campanes anaven tocant. I com toquien aquelles campanes !

A la plaça de la Seu vaig trobar Mn. Gudiol i vaig suggerir-li la idea de fer treure la mascarilla del bisbe Toixas, i així es va fer l'endemà.

Entre els records que no oblidaré mai hi ha el de l'absolta del dia següent, a la tarda, al saló de Sínodes. Al mig d'aquell Saló, decorat amb el retrat de dotzenes de bisbes, davant d'aquell altar neoclàssic tan correcte, hi havia el túmul. El Bisbe anava vestit de Pontifical, amb casulla morada i mitra blanca. El capítol catedral va arribar amb la creu alçada, una creu gòtica que és una de les millors de Catalunya, obra del mestre Carbonell que només surt per les grans solemnitats. Darrera la creu hi anava tota la " Schola Cantorum " de Mossén Romeu. En aquell escenari admirable, la " Schola Cantorum " va cantar admirablement, com sempre, l'absolte de Vitoria. I el bisbe mort presidia, oficiava.

L'enterrament, per la seva grandesa, la lluminositat del cel i la tramunt-

tana gelada, es va assemliar prodigiosament amb ell que havia vist en somni. Hi havia tot Catalunya, tota la Catalunya religiosa i intel·lectual i tot el catalanisme. En el meu somni hi havia vist Prat de la Riba, Ramón d'Abadal, Cambó, Puig i Cadafalch i Verdaguer i Callis. Però a l'enterrament, en Prat de la Riba no hi era. Jo l'hi trobava a faltar. Era just que aquest detall discordant amb el meu somni em preocupés, sobretot tenint en compte que el somni i la realitat concordaven tan bé i que ádhuc la tramuntana havia baixat a l'enterrament.

Quan el túmul mortuori entrava a la plaça de la Seu em trobava jo prop de la porta del Palau episcopal. En aquell moment vaig veure un home molt ben plan-tat que deia en veu alta : " Pas al Sr. President de la Mancomunitat." L'home que així parlava era el Sr. Utrillo, mestre de cerimonies de la Mancomunitat. L'acompanyaven alguns funcionaris que l'ajudaven a obrir camí cap a l'enterrament. Darrera d'ell seguia molt abrigat i pál·lid, En Prat de la Riba. El President es va afegir al seguici al peu de les escales de la catedral. La gent deia que esteaba malalt i que li havien aconsellat que aquella tan freda podria fer-li mal. A la tarda es deia sense ironia i amb un aire de llegenda que En Prat de Riba havia assistit a l'ofici funeral, ~~des de el~~

des del presbiteri de la Seu, darrera un biombo de cristall. Certament les autoritats que hi havia al presbiteri tenien un biombo de cristall al peu de la reixa, però ignoro si va estrenar-se en questa ocasió.

En entrar la gentada a la Catedral vaig sentir, al mig d'un remoli de dones una que, parlant del bisbe Torras deia: " Libre senyor ! Diuen que pagava tants didatges" .

Per always que visqui no oblidaré mai la cerimònia de la inhumació del cadáver, celebrada a la tarda. Encara em sembla que veig, en aquell altar de Monserrat de la Catedral, la fossa oberta sota l'estàtua de Santa Escocística, patrona del bisbat de Vich. Al peu del fossar, i al costat del pilot de terra negra, hi havia l'arquebisbe de Tarragona, Dr. López Peláez vestit de pontifical, amb un salpasser a la mà i plorant a llàgrima viva, mentre els paletes baixaven el taüt a la fossa.
